

(Pokusy o) Reformy směrem k většinovým systémům, strategie stran a personalizace volby

POLb1122, 25.4. 2024

Častý argument pro většinovější pravidla: Personalizace volby

- Akademický zájem o personalizaci volby: Lijphart 1985, Grofman 1999, Shugart 2005.
- Grofman 1999: Politické důsledky toho, zda voliči volí strany (celé kandidátky) a/nebo kandidáty, jsou **větší**, než jestli volí většinovým a/nebo poměrným systémem
- Existují vztahy mezi charakterem personalizace, volebním systémem a

Dimenze zkoumání personalizace

Zkoumá se jako personální dimenze volebního procesu („personal vote“)

- **Sociodemografické efekty** (reprezentace různých skupin- geografická, věk, ženy)
- **Hlasování o kandidátech (*personal vote*)-** praktický aspekt, jací kandidáti mají větší šanci na zvolení (místo narození, zastávání veřejného úřadu, povolání, místo bydliště, osobnostní rysy), „kvality kandidátů“
- **Vztah kandidáta, volebního obvodu a volebního procesu-** mění se nějak povaha přijímaných politik, podle toho, jak velkému elektorátu se politik zodpovídá a jak k němu má „blízko“?

Důležitost personálních charakteristik kandidátů **pro ně** **samé i pro strany** a typ volebních systémů (Shugart-Carey 1995)

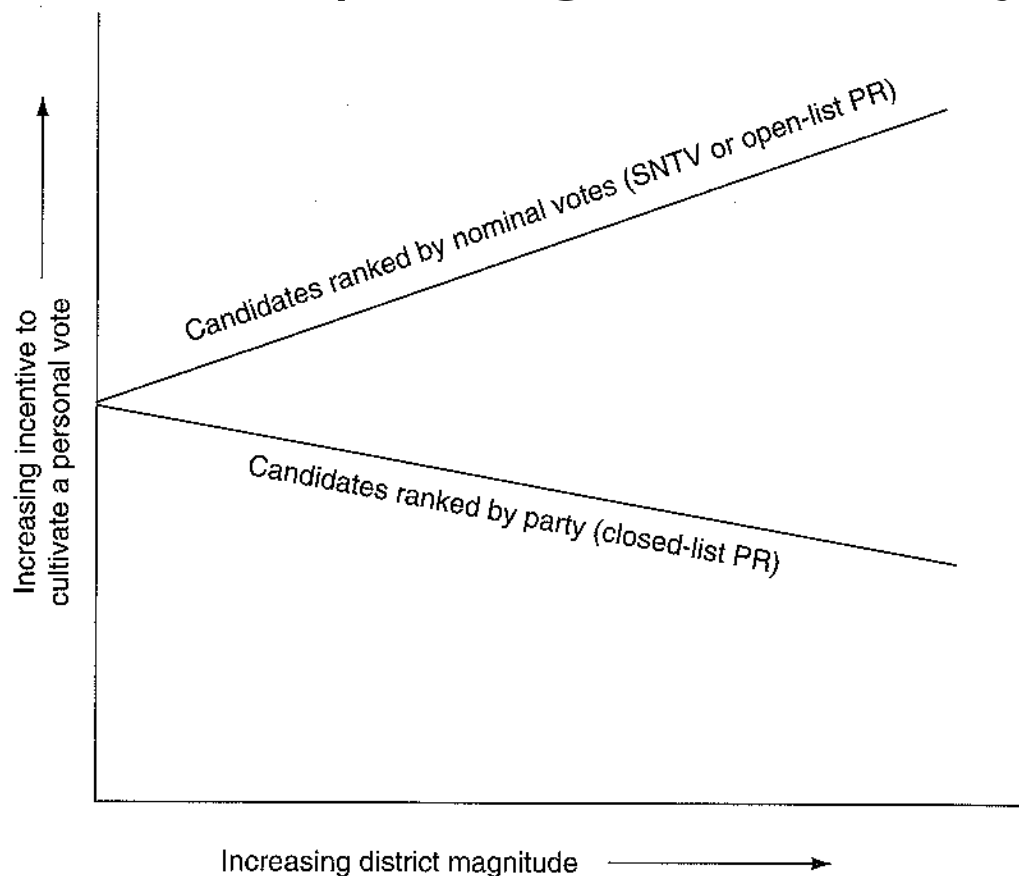

Figure 2.1 The differential effect of district magnitude on the intraparty dimension

Příklad strategických úvah,
souvisejících s personalizací

TOP09 v Praze a Dominik
Feri (volby 2017)

ČR: Diskurz reforem

- Paradox: skrze větší **personalizaci volby** byly často odůvodňovány návrhy na změny volebního systému směrem k **většinovému**.
- Úvahy o personalizaci často souvisí s maximalizací zisku (konkrétní strany)
- Cílem předkladatelů obvykle ale nebyla personalizace, ta byla jen fíkovým listem.

Havel 1991

- Jednomandátové obvody, zajišťující volbu osobností.
- Doplnkové hlasování (volič má dva hlasy), minimálně 40% na zvolení
- Zbytek rozdělen stranám (ne nezávislým kandidátům) , které zdolaly klauzuli 5%, ve 3.skrutiniu D´Hondtem

„poměrný volební systém preferuje strany před osobnostmi“

vs. Rumunsko 2012 (nerealizováno)

- 42 volebních krajů, každý s jednomandátovými obvody
- klauzule 5% nebo 6 přímých mandátů
- Kandidáti s více než 50% hlasů získávají mandát (pokud strana překročila klauzuli)
- Zbytek křesel podobně jako ve Skotsku na úrovni volebních krajů, nerozdělené nejlepším stranám na národní úrovni).

Topolánek (senát 2000, obhajoba reformy, vzešlé z opoziční smlouvy)

BENEFITY:

Posílení odpovědnosti a kontroly poslanců

Zvýšení vlivu voličů na výsledek voleb

Zvýšení konkurence a kvality poslanců

Oslabení antisystémových stran

Snadnější vytvoření programově pevných vlád

Akceschopné vlády, vzniklé rozhodnutím voličů

Přímá volba poslanců (2012)

- Iniciativa „občanské společnosti“ (**kultura, akademická sféra, průmysl**)

PROBLÉMY	ŘEŠENÍ
Přílišný vliv stran na složení parlamentu, lobbysmus, morální úpadek politiky	Jednomandátové obvody
Nízká personální soutěživost vede k nízké kvalitě kandidátů	Jednomandátové obvody
Volič nemá v politice zastání	Míň voličů na jednoho zvoleného kandidáta (menší obvody)
„Osobnosti“ se dnes štítí stran	V zemích s VVS (Kanada, GB) jsou osobnosti snáze inkorporovány do stran

Přímá volba poslanců- argumenty pro a proti reformě

PRO	PROTI
AKCESCHOPNOST	VYLOUČENÍ MENŠIN
OMEZENÍ ÚLOHY „SELEKTORŮ“	POPULISTIČTÍ KANDIDÁTI
„OSOBNOSTI“, VLASTNÍ NÁZOR, IMUNNÍ VŮČI KORUPCI	OBTÍŽNÉ HLEDÁNÍ VĚTŠINY
OSOBNOSTI PROSAZUJÍ VEŘEJNÝ ZÁJEM	OSOBNOSTI PROSAZUJÍ LOKÁLNÍ ZÁJMY
AKCESCHOPNÁ VLÁDA	VŠEHO SCHOPNÁ VLÁDA
NEJDŮLEŽITĚJŠÍ INSTITUCIONÁLNÍ PRVEK, NAPRAVÍ POLITICKOU KULTURU	„NIC SE NEZMĚNÍ“, JE TŘEBA ZMĚNIT MENTALITU LIDÍ

Zeman (2013)

PROBLÉMY	ŘEŠENÍ
PERSONÁLNÍ VYPRÁZDNĚNOST STRAN	SNÍŽENÍ HRANICE PRO UPLATNĚNÍ PREFERENČNÍCH HLASŮ
ANONYMITA KANDIDÁTŮ	MENŠÍ VOLEBNÍ OBVODY (M=5)
NUTNOST VOLIT KANDIDÁTY POUZE JEDNÉ STRANY	PANAŠOVÁNÍ

Nebojí se prý, že by to přespříliš posílilo velké strany na úkor malých. »Ano, posiluje to silné strany, ale panašování je zase oslabuje. Výsledek by byl neutrální,« řekl Zeman na tiskové konferenci po svém vystoupení v Konírně.

Babiš (2013/2015)

PROBLÉMY

JEDEN ČLOVĚK NEMŮŽE BÝT ZODPOVĚDNÝ ZA VŠECHNO, MUSÍ DĚLAT KOMPROMISY/NEMŮŽE VLÁDNOUT JEDEN

ŘEŠENÍ

VĚTŠINOVÝ VOLEBNÍ SYSTÉM, UMOŽŇUJÍCÍ JEDNOBAREVNOU VLÁDU

Babiš by rád vládl sám, chce většinový systém

Jana Havligerová | Praha

Hnutí ANO roste sebevědomí a o žádné změny nestojí. Delegáti víkendového sněmu si do čela jednomyslně opět zvolili Andreje Babiše, navíc ještě posílili jeho pravomoci. A jak si vůdce přál, po bok mu postavili jeho letitého spolupracovníka z byznysu Jaroslava Faltýnka. Podle šéfova gusta jsou i řadoví místopředsedové hnutí, zejména Radmila Kleslová, pražská lídryně ANO.

Do budoucna by si Babiš přál, aby stejně jako hnutí mohl vládnout celé společnosti. Jak prohlásil, je zastáncem většinového volebního systému. Jeho zavedení sice zatím považuje za nereálné, to ale neznamená, že nebude hledat

politické spojence, kteří by mu pomohli nový způsob voleb prosadit.

Vládní koaliční partnery, zejména ČSSD, Babiš tvrdě zkritizoval. Za utrácení státních peněz i politické chování: „Byli jsme noví, věřili jsme, že koalice je partnerství bez podrazů. Není tomu tak, a pokud se příští rok konají krajské volby, můžeme čekat, že přístup koaličních partnerů bude jen horší,“ konstatoval.

Programově se ANO posouvá o něco více doprava a zvažuje, zda by bylo možné změnit koaliční smlouvu. Mantrou hnutí zůstává nezvyšování daňového břemene a lepší vybírání daní. Povede také úvahy o tom, jak by bylo možné snížit zdanění práce.

TÉMA str. 4-5 **NÁZORY** str. 13

Moderátor (Václav Moravec):

No ale teď tedy vrátím-li se k té původní otázce, platí to, že do vlády se sociální demokraty ani s lidovci nepůjдете?

Host (Andrej Babiš):

My jsme vždycky deklarovali, že do vlády nechceme, protože dneska samozřejmě by se to Kalouskovi líbilo, abychom si šli nabit, jak to všichni ti malí dělali.

Moderátor (Václav Moravec):

To jsem zvědav, co řeknete, abyste si šli nabit co?

Host (Andrej Babiš):

Nabit nevím, jak se to řekne.

Moderátor (Václav Moravec):

Vy jste chtěl říct hubu?

Host (Andrej Babiš):

Hubu, tak, správně, ano. Já jsem teď zanedbal ty hodiny češtiny a tak musím trénovat. Takže to by se mi líbilo. A my máme velký problém tady, my se musíme podívat na většinový systém. Není možné, aby tuhle zemi vždycky řídila nějaká koalice a systém Daik, Šlouf, Melčák, Pohanka, a Bursík, který vydíral Topolánka, ať VV, které vydíraly všechny. Tak co nám předvedla ta trojkoalice? 24 vyměněných ministrů, samé korupční skandály a co vlastně udělali? Navýšili daně, naše slavná pravice. To je všechno, co si pamatují.

Moderátor (Václav Moravec):

Vy tedy do vlády nepůjдете a budete chtít měnit volební systém?

Host (Andrej Babiš):

My bychom rádi přesvědčili ostatní, že většinový systém je nejlepší, protože tam vládne jeden. Dneska vidíme, jak vládne pan Rusnok, velice akčně. To je de facto většinový systém. Nebo systém ať Fico, kde má zodpovědnost, má tu majoritu a tam se nikdo nemůže na nic vymlouvat. Oni vládnou, můžou vládnout a samozřejmě potom ta vláda je akční a může konečně pro ty lidi tady něco udělat a nemůže se vymlouvat na partnera.

Moderátor (Václav Moravec):

Ale systém Fico je daný úspěchem Roberta Fica, protože to je poměrný systém, není to většinový.

Host (Andrej Babiš):

Samozřejmě.

"Mě baví většinový systém ve Spojených státech. Když nastoupil prezident Trump, hned šel do kanceláře a rozhodoval. Neměl koaliční jednání, komise, rady., (A. Babiš, 2017)

Dienstbier a kol. (2018): Senát PČR

PROBLÉM	ŘEŠENÍ
NÍZKÁ VOLEBNÍ ÚČAST VE DRUHÉM KOLE SENÁTNÍCH VOLEB	SENÁTNÍ VOLBY KONANÉ LIMITOVANÝM ALTERNATIVNÍM HLASOVÁNÍM

Nízká účast ve srovnání s volbami do jiných zastupitelských sborů má vícero příčin. Může k nim patřit obecně nižší motivace k volbě do Senátu nebo skutečnost, že voliči mají pocit, že v České republice se koná příliš mnoho voleb, v případě druhého kola voleb do Senátu jde o druhé hlasování během jednoho týdne. Důvodem je na základě zkušenosti prakticky všech senátorů z kampaně mezi prvním a druhým kolem voleb do Senátu nepochybně i skutečnost, že řada voličů vůbec netuší, že se druhé kolo koná, protože na rozdíl od prvního kola před druhým kolem neobdrží do schránek informaci o konání voleb a volební lístky. Nízká účast v druhém kole voleb je zdrojem zpochybňování legitimacy Senátu. (Důvodová zpráva <http://www.senat.cz/xqw/xervlet/pssenat/htmlhled?action=doc&value=86951>).

ÚS 2021

- Úprava opačným směrem
- Personalizace spíš okrajové téma v nálezu (spravedlivější krajská a stranická reprezentace)
- Alternativní návrhy argumentovaly personalizací (jeden obvod např.), nejde o většinovější pravidlo, spíš o lepší výsledek toho, kdo to navrhuje.

Příklad: Titulek HN

Česko jako jeden obvod. Babiš chce variantu volebního zákona, která nahrává stranám s výrazným lídrem

